

**ELŐFIZETÉS:**  
 jul.—sep. . . 1 frt. 50 kr.  
 fél évre . . . 3 " — "  
 A lap szellemi és anyagi  
 részét illető minden kül-  
 demények a szerkesztő-  
 tulajdonosnak küldendők.  
 Kéziratok nem küldetnek vissza.

# BÁCSKA.

**HIRDETÉSI DÍJ:**  
 egy 1 hasábos petit sor 10  
 kr., többszöri hirdetésnél  
 olcsóbb. Nyilttér sora 12  
 kr. Bélyegdíj minden hir-  
 detésnél 30 kr. A hirdeté-  
 sek VOLF JÓZSEF kereske-  
 déese, BITTERMANN NÁN-  
 DOR nyomdája és a szer-  
 kesztőnél fogadtatnak el.

Egyes szám ára **15** kr.Megjelenik e lap minden **7., 14., 21.** és **28-án**Egyes szám ára **15** kr.

Felső-Bácska június 5.

Viszhang György László úr cikkére.

**B**ecses lapjában György László úr meleg érdeklődéssel felszólalt a gazd. egylet ügyében. Erre egyik szabadkai lapban az alelnök úrtól választ olvastunk, mindkettőt nyugodtan átnéztük, s felettük elfogulatlanul elmondjuk nézetünket. Jóakarát vezet minket is, ezt be fogja ismerni bármelyik fél. Lehet hogy javára — de kárára azonban nem lesz az egyletnek gyenge szavunk

György L. úr munkára hívta fel az egyletet, az alelnök úr meg azt mondta: »nem lehet még dolgozni az egyletnek, — mikor ő átvette hivatalát, egyetlen egy (részvényes vagy) évdíjas tagja sem volt az egyletnek.« Engedelmet kérünk az alelnök úrtól, de mi úgy tudjuk, hogy Magyar Imre úr december 17-én a közgyűlésen bejelentett számos új évdíjas tagot, a kik ő alatta a kiállítás idejében sorakoztak, s azonkívül 118 alapító tagot, így tehát circa 200 tagja volt az egyletnek ez év elején is, a miről annak idején a »Bácska« is híven megemlékezett. Azt pedig a titkár úrtól hallottuk, hogy ő maga eddig aláírási ívekkel szintén gyűjtött új tagokat Szántováról, Topolyáról stb. Továbbá az egyletnek a zombori és szabadkai takarékpénztárakban több mint 4000 frtja van készpénzben. Miért nem léphetne tehát az aktio terére?

Ismerünk mi gazdasági egyletet kevesebb tagokkal, és azok nem a tagdíjakból élnek, hanem a munkásság által jövedelmeket teremtenek az egyletnek és így haladnak. A tagdíj kamatgarantia az egylet lételéhez, a munka fundus instructus. Mi tehát osztjuk György L. úr nézetét, hogy aktív sze-

repet kell vinni. A közönség magától jön, símul, ha tetteket lát; a sok értekezésekkel lehet ugyan kapacitálni — de biztosabban s méltóbban a tettekkel.

Volt már az egyletnek 500 tagja is, több mint ma van; tettek nélkül még se vergődhetett zöld ágra.

A titkár úr programja elég gazdag anyagot nyújt erélyes aktiohoz.

György László úr azon eszmével is foglalkozott, hogy a gazd. egylet képviseltesse magát a székesfejérvári kiállítás- és gazda-congressuson.\*) Megkérdeztük a titkár urat, történik-e valami e tekintetben? Az egylet részéről nem, ilyen forma válaszszaal lepettünk meg. Szerintünk a szakképzett vezértitkárt ki kellett volna Székesfejérvárra küldeni, értékesítse tapasztalatait az egylet javára.

Mi tehát közgyűlést kérünk, mely tettekre kötelezze az egyletet.

K. L.

## Néhány szó az építendő színház javaslatához.

A »Bácska« mult számában Barthal József takarékpénztári igazgató úr Zombor város közönségét egy cikkben felszólítja, hogy egy itt építendő színház körül alakulandó részvénytársulathoz minél számosabban járuljanak és felállítja egyúttal minden részvényes által befizetendő tőke után nyerendő osztalék valószínűség-calculusát, mivel aztán támogatja azon nézetét, hogy a befizetett összeg nem ajándék, hanem gyümölcsözés végett elhelyezett tőke. Az eszme, és vele kapcsolatosan az építendő színház célja oly nemes és nagy horderejű, hogy e kérdésben — úgy hiszem — az eszmecsere nemesak hogy nem felesleges, hanem az eszme valóulása és a cél elérése érdekében conditio sine qua non; mert legyen mindenki magával tisztában, vajjon a létesítendő színház a szó közönsé-

\*) Ezen eszmével nem György László úr hanem a »Bácska« szerkesztősége foglalkozott. Mi pedig a közgyűlést illeti, azt a megyei közgyűlés idején óhajtanók megtartatni. A szerk.

ges értelmében mulatóhely, vagy pedig magasabb művelődési intézet-e?

Legyen mindenekeelőtt megengedve itt e helyen kiemelni azt, hogy az igen tisztelt cikkíró nemcsak a korszerű, hanem égető szükségé vált eszméjével minden értelmesebb egyén hálaérzetét lekötötte, legyen megengedve constatalnom azon körülményt, hogy minden intelligens ember arcát szégyenpír fűdi el azon gondolatnál, hogy egy 26000 lakóssal bíró intelligens városban nincsen állandó színház, holott pl. Olaszországban majdnem minden mezővárosban a localis viszonyok és szükségleteihez mérten jó berendezett színház van, a mi azonban az illető nemzet műveltség fokára következtetést enged vonni. Így van Olaszországban jelenleg 346; Oroszországban csak 44 színház.

Hajdan, midőn még „Thespis“ Attica utcáin kocsin demonstrálta színi előadásait, ezeknek más célja és értelme nem volt, mint az emberek kedélyállapotára hatni, a görögök a rendes napi foglalkozás után szórakozást kerestek egyesek bohózatos előadásaiban, és megfizették, hogy nevetessék őket, mint a régi potentatusok udvari bohócaikat. A jelenkor színi előadásainak célja ellenben már nem a nevetetés, a szűkebb értelemben vett szórakozás, hanem hatni az ember lélekállapotára, nevelni az embert s vele együtt nyelvet, tehát magasabb művelődési intézet.

Örömmel vettük cikkíró soraiból, hogy a helybeli szerb testvéreink a színház kérdésében nem foglalnak el nemzeti álláspontot, és hogy az építendő színháznak internationalis jellege lesz. Helyesen fogták tehát fel és dicséretére válik a szerbeknek, hogy ezen kizárólagos socialis kérdést nem vegyíték össze a politikával; mert Bluntschli és Fröbel azt mondják: „A politika az államélet tudománya és művészete“, tehát a hol állami vagy ha socialis intézmények is, de melyek az állam auctoritása alatt létesíttetnek, forognak kérdésben, ott a nemzeti álláspont az állami összletben leli indokolását; de ott, a hol egy város közönsége egy színházzal önművelődését modern értelemben kezdeményezi, és e cél elérésére egy intézetet akar alakítani, ott a nyelv csak eszköz a cél elérésére, mert véleményem szerint lélektanilag közömbös a hallgatóra, vajjon Schakespeare „Hamletet“ vagy Guczkov „Uriel Acostot“ magyar vagy szerb nyelven hallgatja a benyomást a költő művéből és a színész előadásából veszszük.

A jelenkor színházai művelődési intézetek, nem helyeselhetem tehát cikkíró azon nézetét, miszerint a létesítendő színház részvénytársaság által építtessék.

„Részvénytársaság, azt mondja Dr. Schnierer Gyula, kereskedelmi társaságnak akkor is tekintendő, ha annak tárgya kereskedelmi üzletekre nem is terjeszkedik; mert minden részvénytársaság már szerkezeténél fogva kereskedőnek tekintendő, szükségképpen kereskedelmi módon működik.“ Ugyan e forgalomra nézve nyilatkozik Mathy K. német tudós: „Az associa-

tio elve többek egyesülése bizonyos cél elérésére újabb időben, a productio, forgalom és közlekedés iránti vállalatoknál — a részvénytársaságok formájában nyer kifejezést.“

Ha tehát minden részvénytársaság kereskedő, a részvénytársaság köteles a kereskedelmi törvény 16. §. értelmében a 21. §-ban meghatározott pénzbírság terhe mellett cégét azon törvényszéknél bejegyeztetni, a hol kereskedelmi telepe létezik. A létesítendő színház tehát mint a részvénytársaságnak kereskedelmi telepe fog szerepelni. Egy magasabb művelődési intézet, egy muzsatemplom mint egy társaság kereskedelmi telepe — más szóval egy társaság nyereszkesedési forrása! — Ez a „Krach“ előtti korszakszülte anomalia, az akkori korszaknak oly epidemicus betegsége, mely elragadta az egész társadalmat; a nyereszkesedési vágy, a hirteleni meggazdagodhatási lehetőség; továbbá az üzérkedési speculatio az alapítók részéről és a kibocsájtott részvények mesterséges úton felhajtott tőzsdei ára, mely által az alapítók meggazdagodtak, de e mellett a részvényeseknek is időleges nyeresemény jutott, annyira elragadta azon időben a kedélyeket, hogy ha 1873. május havában nem jön a „Krach“ mint a társadalom mentő angyala, még imaházakat, temetőket alapítanak részvényekre. Nem mintha a kereskedelmet mint olyant nem akarnám méltányolni, sőt mint a productio és consumptio közti közvetítőt nagyra becsülöm, és a kereskedelem felvirágzásában egy nemzet anyagi emelkedését látom, de kárhozzatnom kell, hogy mindennel kereskedelmet akarunk üzni.

„Minden részvénytársaság, mondja továbbá Schnierer, szükségképpen kereskedelmi módon működik, minek az leendő következése, hogy a társaság igazgatóságának törekvése csak oda fog irányulni, a részvényeseknek minél nagyobb osztalékot biztosítani,“ szóval: „brillans geschäfteket“ csinálni. Ezt a létesítendő színházzal alig ha akarjuk elérni.

Hogy egy színház hivatásának megfelelően, szükséges, hogy mindig egy a színészet minden ágában jól képezett társulatra tegyünk szert; hogy azonban ez lehetővé tétessék, szükség esetén azokat subventionálnunk is kell, a színház jövedelmét tehát nem osztalékképpen szabad a részvényesek közt felosztani, hanem képezzen az tartalékalapot az imént érintett szükségletekre. Minthogy azonban ez részvénytársaságoknál lehetetlen; mert minden részvényes befizetett pénzt mint a vállalatba gyümölcsözés végett befektetett tőkét tekinti, és így az évenkénti nyereseményben részesülni akar, úgy hiszem eléggé constatalva van az, hogy egy magasabb művelődési intézetet egy részvénytársaság nem alakíthat; mert e kettő ellentétes fogalom; míg az egyik önzetlen szellemi művelődést, addig a másik az anyagi előnyt keresi, és hogy egy magasabb művelődési intézet nem lehet egy társaságnak kereskedelmi telepe azaz nyereszkesedő forrása!

Nehogy úgy tűnjék föl, mintha csak a negatio terén

mozognék, véleményem az, hogy az építendő színházhoz szükségelt pénzösszeget hozzák be az adakozások, sorsjáték a minőt a m. kir. pénzügyministerium 1877. március hó 6-án kelt 12,041. szám alatti rendelete által a budapesti népszínház alap javára engedélyezett, — rendező kerti ünnepélyek, a minőt Schwarzenberg herceg a szegediek javára rendezett, — felállítandó egy permanens bazár, hol szépeink, kik száma Zomborban csakugyan nem csekély, árúcikket árulnak — és ezen úton gyűjtessék össze a szükségelt pénzösszeg. Meg vagyok győződve, ha befolyásos köreink ezen irányban indítják meg a nemes agitatót, és ezen agitatóban minden nemes és szépért lángoló hölgyeink is részt vesznek, mindenki tehetségéhez képest fog Thalia oltárára áldozatot hozni, és célunkat kétségkívül elérendjük. Ezzel a színháznak mint magasabb művelődési intézetnek reputációja meg lesz mentve, és jövedelme nem fog osztalékképpen szétosztani, hanem az érintett nemesebb célokra fordíthatni. Mindenki általa befizetett pénzösszeget nem ajándéknak, hanem a vállalatba befektetett tőkének fogja tekinteni, mely gyümölcseit nem 6% osztalékban, hanem azon szellemi élvezetben fogja találni, melyet egy színház nyújthat. Cikkíró úr, ki az általam mondottakat tárgyilagosan megfogja ítélni, azon meggyőződésre jutand, hogy még sincsen helyén, hogy egy színház kereskedelmi telep legyen, és megvagyok arról győződve, hogy az eszme valósulásához, mely minden városi polgár legfőbb óhaja — ismert szakavatottsága és intelligenciájánál fogva — ha

már az általam érintettet nem, helyesebb módozatot fog találni.

*Dr. Schuller Simon.*

Szabadka, 1879. év május 30-án.

Tekintetes szerkesztőség!

Vojnich Jakab úr kérelmére van szerencsém a „Szabadkai Ellenőr“-ben megjelent válaszát becses lapja részére szíves közlés végett tisztelettel megküldeni.

Tisztelettel

*Sztoczek Károly.*

Válasz György László úrnak.

A zombori „Bácska“ folyó évi május hó 21. számában egy cikkeske jelent meg György László úrtól, melyben a megyei gazdasági egylet ügyeivel foglalkozni szíves, engem, mint a ki ez idő szerint az egylet élén állok, megválasztatásom idejétől maig tartó tétlenség vádjával sujt,<sup>1)</sup> a közönség részéről hideg közönyt lát az egylet iránt, arra az értekezletet rosz remediumnak tartván, ajánlja, hogy velök felhagyván, komoly munkához lássak, alapíttassak az egylettel mielőbb takarékok magtárakat és kísérleti telepeket s a t.

Ez rövid cikkének még rövidebb foglalatja. Higyje

<sup>1)</sup> Nem vagyok oka annak, ha ezt olvasta ki cikkemből; én nem állítottam azt, sőt azon véleményemnek adtam kifejezést, hogy ha lámpással kerestük volna — külön emberek nem találhattunk volna az egylet élére.

## T Á R C A.

### Kis leány a kutnál.

Szerb költemény.

Hogy az este voltam itten  
És vizecskét merítettem,  
Jött egy ifju sötét szemű,  
Délceg lovon, lépte könnyű.  
Üdvözölvén szóla hozzám:  
„Adj egy italt kedves hugám“  
Oh e szavak — édes nyilak —  
A szívemen átnyilaltak,  
Felugrottam, hozzámentem  
Korsóm néki felemeltem.  
De kéz rezzen, korsó esik  
Két vagy három részre török.  
A cserepe most is itt van . . .  
De a kedves ifju hol van?  
Nem bánám csak ismét jönne  
Ha e másik is széttörne!

*R. Gy.*

### Lengyelország felosztásának kül- és belokai.

— Történelmi tanulmány. —

Városhy Tivadar-tól.

Belokok.

3. §.

*A liberum veto és következményei mellett a vallási viszályok, a trónvillongások és a fényűzés.*

(Folytatás)

Lescinszky Szaniszló pedig utalva a nemzet kulturai elmaradására, így szólt 1749-ben:

„A sor reánk is fog kerülni, midőn valamely híres hódító zsákmányává leszünk; s meglehet a szomszéd hatalmak meg fognak egyezni az ország felosztása felett“<sup>1)</sup>

Az idegen hatalmak beavatkozására okot adott a vallási viszály is; és pedig nem oly értelmű vallásviszály, mely türelmetlenség miatt tört volna ki, mert hisz' Lengyelországban mindenkinek szabad volt meggyőződése szerint vallását követni, hanem Lengyelország azon, a szabadságszeretetével ellenkező hibába esett, hogy a nem katolikusok a polgári jogok élvezhetéséből ki voltak zárva.

A dissidens elnevezés eleinte valamennyi hitfelekezetre egyenlőképp értetett; ugyanis 1573-ban Len-

<sup>1)</sup> Laboulay E. 24. l.

el nekem a t. cikkíró úr, hogy én volnék a legboldogabb ember, ha látnám azt, hogy ott vagyunk már, miszerint jóakaratu tanácsát nyugodtan követhetném; de hát sajnos, be kell vallanom, ott bizony még nem állunk.

Nekem úgy tetszik, a t. cikkíró úr az egyletnek sem multjával, sem jelen viszonyaival nem ismerős, de sőt a megyei viszonyokat is egészen kívül hagyja becses figyelmén.

Engedje meg tehát nekem, hogy röviden felvilágosítással szolgálhassak, miszerint a multat ismertetve megítélhesse a jelent.

Az egylet tényleg 1871-ben hozatott össze Pál Antal akkori alispán úr buzgóságából, 500 különféle kötelezettségű taggal és évi circa 2600 frt bevétellel. Szép összeg ez kétségtelenül. Ezen összeg — ha befolyt volna — elegendő leendett volna arra, hogy némi siker mutattassék fel. Hasonló anyagi erővel rendelkezhetett volna az egylet későbbi elnöke Magyar Imre úr, sőt talán többel is, miután a szabadkai gazd. kiállítás többeket nyert meg az egyletnek tagokul azon hitben, hogy az egylet már célja felé halad. Mindkét elnök úr alatt azonban a kellő mennyiségű szellemi erő hiányzott ezen egylet boldogulására, minek következtében az iránta táplált bizalom is csökkent, pedig a szellemi és anyagi erő azon két factor, melyre mindennek, a mi élni akar — s nem vegetálni van hivatva — okvetlenül szüksége van.

A kellő mennyiségű szellemi erőket megszerezni,

hivatalos elfoglaltságánál fogva az első, viszonyainál fogva a második elnök urnak nem sikerült, de sőt 1876 végével az 1871-ben 6 évre vállalt kötelezettségek is megszűnván, azok pótlására semmi lépés sem tétetett.

Midőn a jelenlegi elnökség megválasztatott, de facto egyetlen egy évdíjas tagja sem volt az egyletnek. Az érdeklődés pedig ezen egylet iránt, a közönség körében a legalsóbb fokra szállt alá.

A mostani elnökségre tehát kettős s pedig igen terhes örökség szállt működése kezdetén, mert mielőtt bebizonyíthatná azt, hogy a reá váró feladatot megoldani akarja és bírja is, a szellemi és anyagi feltétel megszerzésén kell fáradoznia, a megyei közönség megrendült bizalmát helyreállítania és minél nagyobb számban tagokat szereznie. Mig ezen feltételeket meg nem szerezte, actioba addig nem léphet.

Hogy ezen feltételeket megszerezze, a személyes érintkezés a legalkalmasabb mód, mire legjobb példa a Baján és Zentán tartott értekezletek eredménye. (Mert, fájdalom! felhívás, körlevél s a t.-re keveset ad a közönség.)

Igaz ugyan, hogy eddig már néhány száz aláírás befolyt az általam kiadott aláírási íveken, az is igaz, s ezt büszkén vallom be, sok jeles egyéniséget volt szerencsém az egylet eszméjének megnyerni, és a közönségben a bizalmat némileg helyreállítani. De mind ez teljes mértékben nincs meg arra, hogy az egész megye területére kihatható actiot kezdhessen az egylet.

gyelország visszarettenve a kegyetlenségektől, a vér-fürdőtől, melyet Europa többi államaiban, különösen pedig Franciaországban a Bertalan éj alkalmával idézett elő a vallási viszály, a vallásszabadságot törvényerőre emelte s a lengyel nemesek kijelentették, hogy noha „inter se dissentientes sunt de religione“ mégis a vallás miatt vért nem fognak ontani, senkit el nem fognak fogni, jószágát senkinek el nem veszik és senkit sem fognak száműzni a vallás miatt.<sup>1)</sup> A szép egyetértés azonban nem tartott sokáig; a vallási fanatismusban felnövekedett III. Zsigmond király dacára annak, hogy az 1573-iki vallásbéke megtartását esküvel ígérte, a tanácsba nem vett fel sem protestans, sem görög vallásút, mi a protestansok jogainak esorbitását vonta maga után; sőt mi több, uralkodása közepe táján 1614-ben Thorn városában véres jelenetek fejlődtek ki egy körmenet alkalmával. Nem akarom itt felszámolni minden rajongásszülte kegyetlenségeket, melyek többnyire nagyítvák és egyik részről épúgy elkövetettek mint másik részről.

III. Zsigmond miatt a svédekkel kitört háború elkeseredettséggel folyt, melyben a lengyelek húzták a rövidebbet, mi csak még inkább növelte a vallási viszályt, mert annyi veszteség, annyi emberáldozat a

vallás miatt vitetett véghez. A király ezentúl már nem esküdött arra, hogy a békét inter dissidentes fogja megtartani, a mi az egyenlőséget tételezte föl, hanem cun dissentibus, mi által a protestansokat és görög vallásúakat mint külön politikai testületeknek ismerte el.<sup>1)</sup>

Ily módon esküdött 1669. Wisnoviecky Mihály és III. János. II. Ágost 1697. június 27-én a pacta conventakban ismét biztosítá a dissidenseknek, kivéve a socinianusokat, quækereket és anabaptistákat, a vallásbékét. De az elfoglaltság nem engedte a már oly szép fejlődésnek indult vallási egyetértés állandósítását. 1716-ban a varsói országgyűlésen Saniavski Bódog kujaviai püspök azon indítványt tevő, hogy a dissidensek ne építsenek új templomokat; az 1632 óta épített templomok rontassanak le; ájtatosságukat csakis a házakban végezzék ének nélkül, pénzbírság, börtön és száműzetés terhe alatt. Ezen indítvány elfogadásával a dissidensek vallási szabadsága semmisített meg.

1717. február 3-án pedig a király parancsára ők az országgyűlésen való szavazástól is eltiltattak, a mi polgári jogaik megsértése volt.<sup>2)</sup>

Már ekkor a vallási jogok megsorbitása a len-

<sup>1)</sup> Jekel II. köt. 102. l.

<sup>1)</sup> Jekel II. köt. 128. l.

<sup>2)</sup> Strahl IV. köt. 479. l.

Az egylet, midőn készen leend, szándékát, hogy actioba lépni akar, az által inauguralandja, hogy közgyűlést hivand össze; a mig arról biztosítva nem lesz eléggé, hogy az eddigelé tartott közgyűléseknél látogatottabb leend, annak biztosításán kellend fáradoznom. Az egylet életét kockára nem tehetem, halálának nem szabad nevemhez fűződnie.

Engedje meg tehát a t. cikkirő úr, hogy okulva az előző példákön, tovább is értekezhessem<sup>1)</sup> s mind addig értekezhessem, mig az egylet lételét nem biztosítottam eléggé s ha minden készen áll, megfuvom a riadót, s egy gyűléssel megkezdjük az actiot. Reménylem, ezen idő már nem messze van.

Hiszem, hogy cikkirő urat sikerült meggyőzőnöm arról, hogy valamit tettünk még is, s hogy az út helyes, — a melyen eddig haladtunk.

Ha azonban nem sikerült volna őt meggyőzőnöm, kérem szíveskedjék általam elfogadható kellő biztosítékot nyújtani az iránt, hogy ő tud kellő számú tagok nélkül egy eredményes közgyűlést tartani, választmányt s a t. kellőkép betölteni a nélkül, hogy az egylet jövője ne veszélyeztessék; továbbá hogy ő bir kellő pénz-erő és törv. felhatalmazás nélkül csak kísérleti telepet

<sup>1)</sup> Tőlem ugyan értekezhetni, de magam csak addig vagyok barátja az ily eljárásnak, mig szószaporitassá nem lesz. Az ügy, melynek érdekében minduntalan értekezletet kell tartani, betegséget hord méhében. Azt pedig nem szeretném hinni a mi gazdasági egyesületünkről, melynek élén ilyen férfiak állanak, mint a jelenlegiek. Higgye Vojnich úr, nem akar ez guny lenni; meggyőződésem, hogy jó kezékben van az egylet sorsa — csak több bátorság a gyakorlati kivitelben!

gyel nemzet egy jó részét az oroszok karjaiba veté s azok befolyását Lengyelországban mindinkább növelte; így 1724. év végén I. Katalin felbőszülve az igazságtalan ítélet miatt, mely Thorn város lakosságán hajtattott végre, tudtára adta Dolgorucki miniszterének és a külhatalmaknak, hogy velük közösen akar az elnyomottak segélyére menni. Ezen ürügy alatt orosz csapatok szállták meg Kurlandot.<sup>1)</sup>

1733-ban újra kimondatott, hogy a dissidensek nem lehetnek követek, következőleg az országgyűlésen sem fejthetnek ki semmi tevékenységet. 1736-ban pedig III. Ágost csupán a vallásszabadságot engedte meg nekik, de nem a polgári jogok gyakorlatát. Szaniszló Ágost megválasztatása alkalmával 1764. dec. 10-ére országgyűlést hirdetett, a melyen a többi között a dissidensek ügyének is el kellett döntetnie. A külhatalmak érkezettnek hitték az időt, befolyásukat érvényesíthetni; nemcsak Oroszország, hanem Porosz, Svéd és Dánország királyhoz intézték irataikat, hogy a dissidensek ügyét mozdítsa elő; s bár csak nemes intentióból indultak volna ki, hogy t. i. békés úton igyekeztek volna egyenlőséget hozni létre; de tervök nem ez volt, különösen Katalinnak nem, kihez a hasonló vallás köteléke által számosan fűzve lévén, a lengyel nemzet jó részét saját önző céljainak iparkodott felhasználni. Az

is felállítani — ha csak hazafiúi buzgalma saját pénzét is reá fordítani nem kényteteti; — ha mind erre képes, akkor higgye el, szívesen nyujtok neki tért alelnöki helyem átadásával tehetségeinek kifejtésére, de mind addig, a mig ez iránt nem biztosítatom, engedje meg, hogy helyemen maradván, a helyesnek ismert úton haladjak.<sup>1)</sup>

A cikkirő úr használható tanácsát úgy mint bárkiét szívesen veszem, annak pedig örvendek, hogy György László úr felszólamlásában az egylet iránti érdeklődése látható, de egyebütt nem látható,<sup>2)</sup> legalább nem volt szerencsém láthatni becsés nevét egy hozzáam beérkezett aláírási íven bármily csekély összeg előtt sem. Irjanak önök t. uraim alá alapítványokat, részvényeket, és szerezzenek mentül több tagokat, mi a magunkét majd meg tesszük s aztán Qi vivra, verrea.

**Vojnich Jakob**

a gazd. egyt. alelnöke.

<sup>1)</sup> Természetes valami, hogy tehetségemet nem ismeri, hiszen a mi irva volt, cikkeskémét is félre magyarázta. Véleményem szerint a közgyűlés az intéző; annak határozatait kell az elnökségnek végrehajtani; mindnyájunk ügye az egylet ügye s nem kizárólag az igen t. elnök úré.

<sup>2)</sup> Bizony, bizony eddig senkisémm szolított fel aláírásra; ámde legyen meggyőződve az iránt elnök úr, hogy György László nem marad el garasaival. (bár az összeg előtt akkor is bajosan találkozik nevével, csakha a gazd. egylet valami munkával nem bizza meg — akkor igen!) csak legyen neki alkalom adva, — hogy beírassa magát. S az esetben ha alapítványokat, részvényeket aláírunk — engedje hogy mi is tegyük meg a magunkét. Gy. L.

A megjegyzéseket György László úr teszi. — em akarva e dologban a vitát nyujtani — kénytelenítettünk így tenni. Szerk.

intentió következő volt: az elkeseredést a két fél közt lehetőleg növelni, hogy így a nemzet végre fölemészttve önönmagát, elerőtlenedve dőljön menthetlenül az enyészet örvényébe. Hogy pedig ez volt célja a hatalmaknak, kitűnik a Replin és Benoist által hét paragrafusban közzétett követelésekből, melyeket a lengyel országgyűlés elé terjesztettek.

Egyszerre akarták a politikai egyenlőséget kivívni s megfélekedtek arról, hogy soha reformok rögtön heves ellentállás nélkül nem valósíthatók. De hiszen ez volt céljuk a hatalmaknak, az egyenetlenségre alapították minden eljárásukat.

Másrésről pedig kárhoztatandó a lengyel főpapok eljárása is, kik túlbuzgalmukban a prot. vallásúakat a legszebb polgári jogoktól állandóan akarták megfosztani.

A lengyel főpapok eljárását csak azon egy körülmény mentheti, hogy a politikai jogok élvezetéből azért akarták a dissidenseket kizárni, mert féltek, hogy ha orosz befolyás következtében érnek célt a dissidensek, azáltal az orosz befolyás csak növekedni fog. Különben a mit elhárítani vélték, azt makacs ellenállásuk által csak előmozdították. Mert midőn az 1764. dec. 10-iki országgyűlésen Czartoryski herceg titkára által egy javaslatot olvas tatott föl, nagy láрма keletkezett a katolikusok részén;

## A zomborvidéki r. kath. tanítóegylet IV-ik rendes közgyűlése.

Csötörtökön június 5-én tartotta a zomborvidéki r. kath. tanítóegylet IV-ik rendes nagy gyűlését ft. Kubinszky Mihály püspök és érsek — megyei főtanfelügyelő Ó méltósága elnöklete alatt és mintegy 62 egyleti tag jelenlétében. Mint a tanügy iránt érdeklődő vendégeket ott láttuk a zombori iskolaszék elnökét t. Koczár Mihály urat és két tagját Millassevits János és Bunyi Károly urakat; továbbá Radics György főgymnasiumi igazgató és Városy Tivadar főgymnasiumi tanár urakat. Püspök Ó méltósága 10 órakor megnyitván a gyűlést, szólott a tanítóegylet céljáról, és azon eszközökről, melyek által a kitűzött cél elérhető. A beszéd befejeztével a tavali jegyzőkönyv olvastatott föl, mely tudomásul vétetvén, hitelesített.

Ezután fölolvastattak következő sorrendben azon értekezések, melyeket egyesek ezen alkalomra kidolgoztak: Jauch Ferencz zombori leánytanító értekezett a természetannak tanításáról a népiskolákban. Tormásy Gábor szabadkai segédlelkész értekezett az erkölcsi nevelés fontosságáról a népiskolákban. Nagybecsü értekezését többszörös tetszésnyilvánítások kísérték. Kalmár Teréz csantavéri tanító értekezett a vilanyosságról. Gáspár Imre csantavéri tanító az ismétlődő iskolákról. Pálch János monostorszeghi lelkész mély tanulmányról tanúskodó értekezést olvasott föl, melynek tárgya volt következő kérdés: „Elválasztás-e az erkölcsi oktatás a hittantól?” Garay József zombori hitelemző gyakorlati hittani előadást tartott az utolsó kenetről.

Ezután a három év előtt hirdetett pályázatra beérkezett munkák kerültek napirendre. A pályázatra beérkezett munkák tárgyát az iskolai takarékpénztá-

rak képezték. Pályáztak Szalay György bajmoki, Koncsek János esonoplyai és Vidákovits Antal nemesmiliticsi tanítók. Mindháromnak munkája egyenlőképp jónak és jutalomra méltónak ítéltetett, mire Garay József indítványára a jutalom (20 frt) mindháromnak kiadatott, kik azt jótékonycélokra ajánlották fel.

A három dolgozat közül Vidákovits-é olvastatott föl, ki az iskolai takarékpénztárak ellen érvel. Következett a pénztár és könyvtár állapotáról a kimutatás; a jövő gyűlés pedig szinte Zomborba a pünkösdi ünnepek utáni csötörtökre tüzetett ki.

Ezután Gáspár Imre indítványára az egylet a szegedi szegény tanítók részére 50 fítot szavazott meg.

Pályadolgozatra ismét 20 fítot tüzetett ki. A dolgozat tárgya a tanulók iskolába való feljárásának fontossága és az erre vezető eszközök.

Ezután Balaton Géza földrajzi munkájának bunyevác fordítása Zetovich János szóntai tanító által Pálch Jánosnak adatott ki megbírálás végett.

Végre a gyűlés Gáspár Imre indítványa után, hogy Haynald Lajos ő eminentiájának üdvözlő felirat intéztessék, melynek szerkesztésével Tormásy Gábor bizatott meg, d. u. 2 órakor feloszlott.

Ezután a nagygyűlés tagjai Fejér Gyula apátplebános ő nagysága vendégei voltak, ki az Elefánt vendéglőben 60 személyre ebédet rendeztetett.

Uj-Szivacz, 1879. június 3.

Tekintetes szerkesztő úr!

Kovalik János uj-szivaczi m. kir. postamester f. évi május hó 31-én meghalt. A könyörtelen halál egy oly férfit ragadott el, kinek kimulását nemesak hátra-

Soltky Kajetán indítványára fegyverek zöreje közt hozatott ujabban egy határozat, melynél fogva a dissidensek ügyének elintézésében az 1717. és 1736-iki országgyűlések végzései vétettek föl zsinórmértékül, melyek épen a dissidensek jogainak megszüntetését vonták magok után, és még azonfelül törvényszéket állítottak föl a kath. rendek ezen végzések megsértőinek megbüntetésére.)

(Folytatás köv.)

### Pattantyúk.

(Gyűjti: Mane-Tekel-Phares.)

Sajtóhibák: „A tó nyerítve ágaskodott.” — „Oly kitünő vadász volt, hogy röptében lelőtte a kecskét.”

\*

Lelkendezve fut be a kis Mili édes anyjához s mondja:

— Hej édes anyám! Nagy ujság van a faluban. A Fadgyas Gyura lova a mult éjjel szamarat borjazott.

\*

Beveszik a fiút katonának s a bizottság kérdi:

1) Schlosser III. köt. 193. 1.

— Milyen katona szeretnél lenni? — értve, hogy lovas-e vagy gyalogos?

— Legjobban szeretnék obsitos katona lenni, — volt a válasz.

\*

A mit ma megtehetsz... A kis fiú ebéd alatt anyjához — a tálban maradt három turós gombócra kacintva —:

— Mama, hadd egyem meg most ezt a pár gombócot, hiszen a tanító bácsi azt mondta az iskolában, hogy: „a mit ma megtehetsz, ne halaszd holnapra.”

\*

Egy özvegy keserü könyűket hullatott férje halála felett. Akarék vigasztalni. „Engedjétek meg, hogy egyszerre kisirjam magam — felelé a gyászoló özvegy — legalább nem lesz többé rá gondom!”

\*

Egy gonosztevő, kit akasztófára ítélték, midőn a bitófa lépcsőzetére lépett, vizet kért; a vizet kiíván a poharat elejté, a mely eltörött és ő így szólott: „Még ma szerencsétlenség ér engem, mert soha sem törtem össze poharat a nélkül, hogy valami baj ne ért volna.”

maradt özvegye, rokonai, hanem számtalan jóbarát, ismerős siratja, fájlalja. A váratlan csapást növeli még az a körülmény, hogy családja a a palityi fürdőben időzött s csak távirat útján értesült a hirtelen haláláról. Temetése f. hó 2-án d. u. 4 órakor oly tömeges részvét mellett történt, minő e helységben ritkán fordul elő. Vidékről jelen voltak: Kuláról: Szűts József postamester, Hetteszheimer Henrik jbrósági aljegyző. Hegyesről: Cziráky József községi jegyző nejével és Köröskényi Károly földbirtokos, a cservenkai postamester, Hornitsek János kissztapári ispán leányával és még több ismeretlen.

Tisztelettel

Eiman László.

### Különféle.

**Gyász eset.** Borsodi Latinovits Nep. János Bács-Bodrogh t. e. megye főpénztárnoka élte 52. évében június hó 1-én déli 12 óra után elhunyt. E hír mint villám futá be a várost s mindenki fájdalom és sajnálatát fejezte ki a gyengéd apa, a munkás tisztviselő, a jó hazafi s a kedves barát elveszte felett. Temetése, melynél fényesebbet csak keveset látott Zombor sz. k. városa, az összes megyei, városi, királyi, úgy egyéb itt levő hivatalok tisztikara, valamint számos rokon és barát, úgy nagyszámú közönség részvéte mellett június hó 3-án reggeli 10 órakor volt. A ravatalt számos koszorú fedé, melyek közül kiemelendők: Ó Mélt. Gromon Dezső főispán úré, — rendkívül széles fehér szalagján eme felirattal: „Felejthetlen barátjának Gromon Dezső.“ Ó Nagys. Sándor Béla alispán úré széles fehér szalagján e felirattal: „A szeretett tisztárs és barátunk Sándor Béla.“ Bács-Bodrogh megye tisztikarának kék és fehér szalagján (a megye színe) e felirattal: „A szeretett tisztársnak Bács-Bodrogh megye tisztikara. — A zombori magyar olvasóköré, fehér szalag keskeny fekete szegélylyel, eme felirattal: „A zombori magyar olvasókörtől.“ stb. stb. A gyászszertartást f. tiszt. Fejér Gyula apát úr fényes segédlettel végzé, kit többször láttunk e szomorú kötelesség teljesítése alatt könnyezni, — a nagy közönséggel együtt. A gyász általánosnak nevezhető, mert mindenki tisztelte és szerette az előzőkeny férfit, a munkás hazafit. Legyen azért neki könnyű a föld pora! A gyászjelentés, melyet a család kiadott, így szól: Fájdalomtól megtört kebellet tudatjuk rokonaink és ismerőseinkkel, hogy Borsodi Latinovits Nep. János folyó június hó 1-ső napján, néhány napi gyengélkedés után, életének 52. évében szívbénulásban meghalt. A felejthetlen elhunytnak lelki üdvéért az engesztelő sz. mise áldozat f. június hó 3-án d. e. 9 órakor fog a helybeli rom. kath. templomban az Urnak bemutatni és ennek végeztével hült teteme a sz. Rókusiól nevezett helybeli rom. kath. sírkertben örök nyugalomra tétetni. Latinovits-Bogor Irén, az elhunyt özvegye. Deák-Latinovits Mária, az elhunyt leánya. Deák Zsigmond, az elhunyt veje. Borsodi-Latinovits Miksa, az elhunyt atyja. Borsodi-Latinovits Gábor, az elhunyt fivére. Áldás és béke hamvainak!

**Előfizetési felhívás.** Kreith Béla gróftól következő előfizetési felhívást vettük: „A tüzoltás népszerű könyve“ kisebb mezővárosi, falusi és pusztai lakosok használatára írta gróf Kreith Béla. A tüzoltást népszerűen tárgyaló munkánk máig nincsen s így szerző hézagot pótolni akar e könyvvel. Tartalma: I. Kisebb községekben és pusztákon is szervezhető tüzoltóságok-

ról. II. A községi és gazdasági viszonyainkhoz mérten alakult tüzoltóságok részére alapszabály és gyakorlati szabályzat, tervek egyéb tudni valókkal. III. Tüz elleni óvintézkedések községekben és pusztákon. IV. Falun és pusztán is elkészíthető vagy beszerezhető tüzoltóeszközök használati útmutatással. V. Kisebb községek és pusztákon is alkalmazható tüzoltási rendszer, — teendők tüzvész esetén és a tűz után. A nagy 8-adrét alakú, körülbelül száz lapra terjedő munka, tüzoltó eszközöket, a velök való bánásmódot és egyéb tüzoltási jeleneteket ábrázoló számos képpel június végén jelenik meg. Ára 1 frt. Gyűjtők 5 példány után egyet ingyen kapnak. Az előfizetési pénzek Gróf Kreith Bélához intézendők. Budapest, lövészetca 5. sz.

**Vasúti szerencsétlenség.** Az alföldi vasút május hó 31-ki reggeli vonata Szegedről jöttében eltiport egy ősz férfit Bajmok és Nemes-Militics között. A vonatvezető a mint a vasút töltésén járó férfit megpillantá, már messziről hosszasan futyoltatá a gépet, sőt a rövid vész-jelzéseket is megtevé. De midőn látá, hogy a férfi nem tér ki, — lassítá a vonat menetét is, de azt megállítania már nem sikerült, s így a töltésen haladó a gép által megsérülve a pályáról az ütés következtében ledobott. Ezután a vonat megállt s kis várattal visszament a megsérülthez, kiből még életjel volt, s felvevén a n.-militicsi állomásra hozá orvosi gyógykezelés végett, de mire a vonat rendeltetése helyére ért, a sérült lelkét kiadá.

**A május hó 31-én esti 8—9 óra között városunk felett elvonult vihar, mely jégesővel vegyes volt, nem csak sok gazda vetéseit tévé egészen tönkre, hanem a szőlőkben is tetemes károkat okozott, törve és tépve a gyümölcs és egyéb diszfákat. A monostorszeghi hártárban pedig a villám egy malomba sújtott azt felgyújtá, mely melléképületével együtt a lángok marta léka lón. A sok esőzés és víz után csak ily elemi csapások hiányoznak még, hogy a megmaradt kevés is tönkre menjen.**

**Felhívjuk a rendőrség figyelmét a főutcában a boltok előtti ernyőkre, melyek egyrészt oly alacsonyak, hogy a járó-keelő közönségnek folyton le kell hajolnia, hacsak valaki fejét a kiszögellő vasrudakba nem akarja ütni, hanem e mellett még telve rakvák mindenféle cafrangokkal, melyek naphosszant kint függve a pornak lerakódó helyeül szolgálnak, s a kitérések alkalmával a járó-keelő ruháin végig húzódva, azokat porral ellepik, de leginkább a kalapokat piszkolják be. Mi úgy hisszük, hogy az ily ernyőknek a földtől legalább is 1 ölnyi magasaknak s minden kifüggesztéstől menteknek kell lenni.**

**Hangverseny.** A szegedi árvízkarosultak javára rendezett hangverseny Pünkösdi hétfőjén a megyeháza nagytermében nagyszámú közönség jelenlétében tartott meg. Noha sokan voltak, mindazonáltal a tág körben ismert Latinovits János épen akkor bekövetkezett halála számosakat vont el a hangversenytől. A tiszta jövedelem hallomás szerint 150 frt.

**Óvás a családok ellen.** Városunkban többször előfordult már az eset, hogy egyesek szegedi árvízkarosultaknak adván ki magukat, házról-házra koldulni jártak és visszaélve az adakozók jóságával, különféle tárgyakat elloptak. Ezekkel szemben óvatosságra intjük a közönséget.

Laptulajdonos és felelős szerkesztő: RADICS GYÖRGY.

# H I R D E T É S E K.

## Árverési hirdetmény.

Vagyonbukott Adler Vilmos csődtömege választmánya részéről ezennel közhirre tétetik, hogy a csődvagyonhoz tartozó, főkönyvbeli activ követelések — az 1879. évi Junius 7-én délutáni 4 órakor Zomborban a városháza udvarán megtartandó nyilvános árverésen — készpénz fizetés mellett elfognak adatni.

2—2.

A csődválasztmány megbízásából:  
**Szakáll Adorján**  
választmányi tag.

697. sz.  
kzsg. 1879.

## P á l y á z a t.

Ó-Szivacz község képviselő testületének f. évi május 25-én tartott rendkívüli közgyűlésén 56. pont alatt hozott határozata értelmében a megürült aljegyzői állomásra ezennel pályázat nyitattik.

Ezen állomás, melyvel évi 450 forintnyi készpénzfizetés van egybekötve, f. évi junius 22-én tartandó képviselő testületi gyűlésen Bács-Bodrogh t. e. vármegyék bizottságának 1878. évi december 17-én  $\frac{755}{1878}$  biz. szám alatt kelt rendelete értelmében nyilvános választás útján fog betöltetni.

Pályázni óhajtók kötelesek beigazolni, hogy a jegyzői szigorlatot magyar, német és szerb nyelven letették.

Magyar és német ajku pályázók ha a szerb nyelvet is birják előnyben részesíttetnek.

Ó-Szivacz 1879. május 25-én.

Zsupanszky Lajos jegyző.

1—1.

Raskovits Száva bíró.

# BILINI SAVANYUVIZ.

**Nagymérvű szénsavas szikeny** tartalmánál fogva (10000 súly részletben 33.6339) minden németföldi savanyuvizek között határozottan az első helyet foglalja el, s kitűnő hatásal bír a vérnek lugany savasítására, sikeresen működik a gyomorégés, gyomorgöres, gyomorhurut, az ugynevezett hugasav, diäthese, főveny, hügy és vesekövek ellen; hasznos szolgálatot tesz a köszvény, idült csuz, idült hólyag- és tüdőhurut, epekövesülés, máj-elzsirosodás, nyálkás aranyér és görvélykór ellen, mint azt **Billroth Dittel, Ultzmann, Ivanchich** stb. tanárok sokszor eléggé elismerték. **De mint felfrissítő s kellemes ital is, bor és cukorral, vagy gyümölesszörp-pel keverve napról-napra nagyobb tért foglal el a bilini savanyuviz.**

Főraktár:

## É D E S K U T Y L.

magyar királyi udvari ásványviz-szállítónál Budapesten, Erzsébettér 7. szám.

Kapható minden gyógytárban és fűszerkereskedésben, ugyszintén vendéglőkben is.

10—2.

Van szerencsém a n. é. közönséggel tudatni, hogy lisztkereskedésem mellett, egy igen jó

## SÜTŐKEMENCÉT

építettem, hogy igen ízléses, naponta

### friss fehér és barna házikenyer

úgyszintén a **legjobb rozskenyérrel** is szolgálhassak.

Kenyeret, süteményeket és egyéb sütni valót egész napon át elfogadok.

Egyben ajánlom **pesti hengermalmi finom lisztjeimet.**

1—1.

*Jónász S.*